

Waterspiegel

Opinieblad van de Vereniging van waterbedrijven in Nederland (Vewin)

Kajsa Ollongren,
minister van BZK

KWR-rapport bronnen
'Kwaliteit bronnen onder druk'

Rogier van der Sande, UvW
Samenwerking steeds
belangrijker

 Vewin

22ste jaargang, nummer 4
oktober 2019

Colofon

Waterspiegel is een periodieke uitgave van Vewin, de Vereniging van waterbedrijven in Nederland. Waterspiegel brengt nieuws, achtergronden en opinies uit de wereld van (drink)water en aanverwante sectoren.

WWW.VEWIN.NL

UITGEVER

Philip Reedijk, Maas Communicatie
Maaskade 38, 3071 NB Rotterdam,
010 – 404 80 41,
www.maascommunicatie.nl

HOOFDREDACTEUR

Arjen Frentz, frentz@vewin.nl

REDACTIE

Arjen Frentz, Hans de Groene,
Amarins Komduur,
Patricia van der Linden,
Philip Reedijk
redactiewaterspiegel@vewin.nl

EINDREDACTIE

Philip Reedijk,
philip@maascommunicatie.nl

FOTOGRAFIE EN ILLUSTRATIES

Van Beek Images, Brabant Water,
Maas Communicatie/Tom Pilzecker,
Vewin, Shutterstock, Hollandse
Hoogte, Dunea, Unie van
Waterschappen, WML,
Ruben Timman, Jeroen Gosse

ABONNEMENTEN

Waterspiegel wordt gratis toegezonden aan mensen die beroepsmatig betrokken zijn bij de watersector. Adreswijzigingen kunnen worden gericht aan Vewin, Postbus 90611, 2509 LP Den Haag. Verzoeken om een abonnement zijn ter beoordeling van de hoofdredactie: redactiewaterspiegel@vewin.nl.

Artikelen uit deze uitgave mogen worden overgenomen na toestemming van de uitgever. De gebruikte foto's zijn bedoeld als illustratie en hoeven niet de beschreven situatie letterlijk weer te geven. De redactie heeft zijn uiterste best gedaan om alle copyright-houders van gebruikt beeldmateriaal op te sporen. Indien u meent dat u rechthebbende bent, kunt u zich bij ons melden.

Waterspiegel wordt verzonden in een seal van biofolie. Deze mat-transparante folie is binnen 90 dagen volledig composteerbaar en mag dus in de GFT-bak. Biofolie is gemaakt van de reststoffen van maisproducten en aardappelzetmeel.

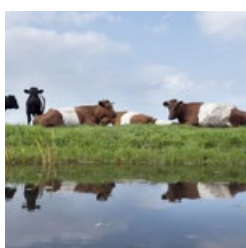

Inhoud

Kort nieuws: Nieuwe directeur WML 4

Column: Steven Adriaansen, GPKL 5

Minister Ollongren: 'Drinkwater is een basisvoorziening' 6

Vewin Lobby-agenda 2019-2020 10

Bestuursovereenkomst voor aanpak nitraat in grondwater 14

Rogier van der Sande: 'Nog meer samenwerken' 16

KWR-rapport 'Kwaliteit van bronnen' 20

Kort nieuws: Amsterdam International Water Week 23

Watereducatie: 'Samen slim omgaan met water' 24

Tussenevaluatie 'Geïntegreerde gewasbescherming' 26

Waterbeeld: Nieuwe watervergunning 29

Het Waterpaspoort van Carla Dik-Faber 30

Achterspiegel 32

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Eind juni publiceerde minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Kajsa Ollongren de ontwerp-NOVI voor de periode 2030-2050. Voor de drinkwatersector is de NOVI een belangrijk document. Klimaatverandering, energietransitie en de toenemende druk op de boven- en ondergrondse ruimte maken aandacht voor voldoende zoetwater voor de drinkwatervoorziening essentieel.

Samenwerking steeds belangrijker

Voorzitter van de Unie van Waterschappen Rogier van der Sande voorziet als gevolg van de klimaatverandering en de daarmee samenhangende vraagstukken een veranderende rol voor de waterschappen: 'We moeten nóg meer gaan samenwerken, binnen én buiten de waterketen.'

'Kwaliteit bronnen onder druk'

Een recent onderzoek van kennisinstituut KWR naar de toestand van de Nederlandse drinkwaterbronnen levert een zorgelijk beeld op. Meer en concretere maatregelen om de kwaliteit van de bronnen te verbeteren zijn noodzakelijk. Op 12 september overhandigde voorzitter Peter van der Velden het KWR-rapport aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, Cora van Nieuwenhuizen.

Joyce Nelissen, directeur van WML.

Nieuwe directeur voor WML

Op 15 september is Joyce Nelissen begonnen als directeur van WML, als opvolgster van Ria Doedel. De aandeelhouders van het Limburgse drinkwaterbedrijf – de 31 Limburgse gemeenten en de provincie Limburg – benoemden Joyce Nelissen onlangs tot directeur-bestuurder.

Voorzitter Kor Bonnema van de Raad van Commissarissen van WML: ‘Met Joyce Nelissen hebben we gekozen voor een combinatie van ruime ervaring in zakelijke bedrijfsvoering en veel affiniteit met de publieke sector: dat past goed bij een semipubliek bedrijf als WML. Met Joyce kan WML de verbinding met in- en externe stakeholders verder versterken.’

Joyce Nelissen: ‘In de gesprekken die ik de afgelopen tijd voerde, heb ik WML leren kennen als een bedrijf om trots op te zijn. Met iedereen binnen en buiten WML ga ik graag aan de slag om het Limburgse drink-

water, met de klimaatuitdagingen waar we voor staan, ook komende jaren duurzaam bij de klant te krijgen. Dat vraagt om goede samenwerking met anderen, precies zoals je van een maatschappelijk bedrijf kunt verwachten.’

Joyce Nelissen (1974) werkte hiervoor sinds 2004 bij de Provincie Limburg, waarvan de laatste negen jaar als directeur. In die functie had zij onder meer Financiën, Personeel & Organisatie, Organisatie & Informatie, Mobiliteit, Wegaanleg en Subsidies in haar portefeuille. Daarnaast was zij verantwoordelijk voor een aantal grote infrastructurele projecten. Eerder werkte zij als consultant en accountant bij twee accountantskantoren en bij de gemeente Maastricht.

Joyce Nelissen volgt bij WML Ria Doedel op, die eind juni afscheid nam van de organisatie, na ruim 12 jaar directeurschap.

In elke Waterspiegel vragen wij een columnist zijn of haar visie te geven op een actueel thema. Deze keer is dat Steven Adriaansen.

Polderen 2.0

Onlangs voerde ik met een collega-burgemeester de discussie vanuit welk perspectief de gemeente de inrichting van de ondergrond bepaalt: de gemeente als grondeigenaar of de gemeente vanuit haar publieke taak. Voor de leek is het verschil misschien subtiel, maar politiek gezien is het principieel, hetgeen we terugzien in veel discussies.

Op 13 februari organiseerden Vewin, Netbeheer Nederland en het GPKL gezamenlijk 'De Grote kabel- en leiding-challenge'. Aanleiding vormen de energietransitie, maatregelen voor klimaatadaptatie, de uitrol van een nieuw telecomnetwerk en de vervangingsopgaven. Er staat veel te gebeuren in de ondergrond. Het zoeken naar samenwerking moet ervoor zorgen dat betrokken partijen en belanghebbenden niet ieder op hun eigen eilandje blijven werken, zo veel mogelijk kostenefficiënt bezig gaan, en de maatschappelijke druk en kosten zo laag mogelijk houden.

In maart verscheen hierover in dit blad al een artikel, waar ik een vervolg aan geef. Op plaats één van acties, die zowel op haalbaarheid als impact hoog scoren, staat coördinatie beheer openbare ruimte. Vanuit het belang voor de drinkwaterleidingen werd dit specifiek benadrukt door Robbert Wever van Evides. Hij pleit voor een regierol, vooral in de planfase, waarvoor een kordate overheid nodig is.

Maar wat is dan een regierol en voert een regisseur de regie? De termen regie en regisseur komen oorspronkelijk uit de filmindustrie. Een parallel met 'onze' wereld is snel te maken. Een filmregisseur interpreteert het scenario, maakt het storyboard, stelt het draaiboek samen, stuurt de acteurs aan, bepaalt de filmlocatie en voert de eindmontage uit. De kunde van de regisseur is voor een groot deel bepalend voor het eindproduct en het succes van een film, wat men uitdrukt in opbrengsten, een Oscar en wordt het een klassieker. Een regisseur maakt het verschil, denk aan Steven Spielberg en Paul Verhoeven.

Wat leren we van de filmindustrie en wat onderneemt het GPKL dit jaar? Een regisseur organiseert, coördineert, stuurt en leidt. Dit vergt acceptatie bij alle stakeholders. Het is namelijk van belang dat een regisseur beslissingen kan nemen. Dit accepteert men alleen indien de regisseur onafhankelijk binnen de eigen organisatie en onpartijdig ten opzichte van de stakeholders is. Er zijn overigens meer stakeholders dan op het eerste gezicht lijkt.

Met de vraag van netbeheerders om als gemeenten de regierol te pakken, gaat het GPKL aan de slag. We gaan in gesprek met vakwethouders en gemeentesecretarissen. We bezoeken zowel gemeenten met grote ambities in de openbare ruimte en die de organisatie al op orde hebben, als gemeenten die nog moeten starten. We beogen hiermee kennis op te halen, te delen en gemeenten te helpen. Grote gemeenten hebben vaak voldoende kennis en capaciteit. Voor kleinere gemeenten is dit lastiger. Zij kunnen dit echter wel in regioverband organiseren.

Onze centrale boodschap is: organiseer de samenwerking met de verschillende stakeholders, want alleen komt geen enkele organisatie tot een plan dat klaar is voor realisatie.

Steven Adriaansen
voorzitter Gemeentelijk Platform Kabels
en Leidingen (GPKL) en burgemeester van
Woensdrecht

**Kajsa Ollongren, vicepremier en minister van
Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties:**

‘Drinkwater is een basisvoorziening – geen twijfel over nationaal belang’

Op basis van de Omgevingswet moet het Rijk een nationale visie op de leefomgeving opstellen. Deze Nationale Omgevingsvisie of NOVI beschrijft de samenhang tussen ruimte, water, natuur, landschap, verkeer, infrastructuur en cultureel erfgoed. Minister van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties Kajsa Ollongren heeft afgelopen juni de ontwerp-NOVI voor de periode 2030-2050 gepubliceerd.

‘OMGEVINGSAGENDA’S: ECHT KIJKEN NAAR DE EIGENHEID VAN EEN GEBIED’

Voor de drinkwatersector is de NOVI een belangrijk document. Ontwikkelingen zoals klimaatverandering, energietransitie en de toenemende druk op de boven- en ondergrondse ruimte maken aandacht voor voldoende zoetwater voor de drinkwatervoorziening essentieel. Dit heeft consequenties voor de (ruimtelijke) inrichting van de leefomgeving.

Sinds 2013 is er gewerkt aan een grootschalige herziening van het omgevingsrecht. Met als doel: meer samenhang, deregulering en coördinatie op het gebied van ruimtelijke ordening. Dit moet leiden tot een betere balans tussen het benutten en beschermen van de fysieke leefomgeving. In ons land zijn er veel doelen en belangen die tegelijk gediend moeten worden. *Wat is volgens de minister de betekenis van de nationale belangen en hoe worden die onderling afgewogen?*

Ollongren: ‘Juist voor het afwegen van nationale belangen is de Nationale Omgevingsvisie (NOVI) opgesteld. Nederland is een relatief klein land waarin allerlei functies impact hebben op de ruimte. De Omgevingsvisie biedt een kader waarbinnen alle belanghebbenden al die belangen goed kunnen afwegen. Uiteindelijk moet dat terecht komen op het niveau waarop vergunningen worden verleend, bijvoorbeeld bij waterschappen, gemeenten.’

Drie afwegingsprincipes

‘Deze visie geeft een richting. We hebben in de NOVI drie afwegingsprincipes geformuleerd: functies moeten zo veel mogelijk worden gecombineerd; niets mag worden afgewenteld – als je hier iets regelt, mag het niet elders tot problemen leiden; en de eigenheid van het gebied is uitgangspunt. Hoewel nog wel enigszins abstract zijn dit volgens mij toch drie heldere principes, die richting geven aan inrichting en besluitvorming.’

Wat zijn de belangrijkste redenen om de veiligstelling van drinkwatervoorziening als nationaal belang te benoemen?

Ollongren: ‘De rijksoverheid houdt de nationale belangen nauwlettend in het oog, ook al draagt zij niet direct de dagelijkse verantwoordelijkheid voor zo’n belang. De zorgplicht of uitvoeringsverantwoordelijkheid ligt op allerlei niveaus en bij verschillende publieke organisaties. Het Rijk is er wel eindverantwoordelijk voor dat het totale systeem werkt. Stel dat er met het drinkwater in Nederland iets aan de hand is, dan maken we ons daar in Den Haag natuurlijk zorgen over! Als er iets in het systeem niet zou werken, dan weet je direct dat daar vragen over komen in de Kamer; daar worden ik en ook andere collega-ministers voor teruggeroepen. Ook dat toont aan om welk groot belang het gaat als we het over drinkwater hebben.’

Geen discussie over belang drinkwater

Los van de formele positie is drinkwater volgens Ollongren iets wat ons hele land raakt; het is een basisvoorziening. ‘Er is nooit discussie geweest over de vraag of drinkwater een nationaal belang is. Drinkwater is een algemene eerste levensbehoefte en dat is de allesoverheersende reden dat drinkwater van nationaal belang is!’

Geopolitiek issue

‘Er zijn ook ondersteunende redenen, die te maken hebben met verantwoordelijkheidsverdeling, zeker omdat we verwachten dat tussen watervraag en watervoorraad vaker spanningen zullen gaan voorkomen. De drinkwatervraag groeit, terwijl de zoetwatervoorraad onder druk kan komen te staan. Dat speelt internationaal heel sterk, maar ook in ons land zien we vaker aandacht voor mogelijke spanning tussen vraag en voorraad. Drinkwater wordt steeds meer een geopolitiek issue, en dat is dus óók een reden om dit onderwerp als groot nationaal belang te beschouwen. We moeten onze drinkwatervoorziening en de zoetwatervoorraad beschermen. Daarom moeten we beter gaan bepalen hoe we daar als overheden, als private partijen en ook als burgers mee om kunnen gaan.’

Vier prioriteiten

De Nationale Omgevingsvisie formuleert naast de drie afwegingsprincipes ook vier prioriteiten: duurzaam economisch groeipotentieel; toekomstbestendige ontwikkeling van landelijk gebied; klimaatadaptatie en energietransitie; en sterke en gezonde steden en regio’s. *Hoe werken de uitgangspunten van de beschikbaarheid van voldoende zoetwater en de bescherming van de drinkwatervoorziening door in de prioriteiten van de NOVI?*

Ollongren: ‘De prioriteiten ‘Duurzaam economisch groeipotentieel’ en ‘Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied’ hebben grote invloed op de kwaliteit van water. Je wilt bij het gebruik van grondstoffen de cirkel dichtmaken en gesloten houden. Dat geldt dus ook voor water. We willen als overheid – en dat is dus ook een van de afwegingsprincipes in de NOVI – níét afwentelen. Voor industriële bedrijven zou moeten gelden dat er van hun afvalwater bij wijze van spreken weer drinkwater kan worden gemaakt. Tijdens het productieproces mag er zo min mogelijk verontreiniging in het water komen, zodat je het kunt hergebruiken.’

Duurzaam en circulair

‘Het fenomeen ‘afwentelen’ speelt niet alleen in de industrie: dit geldt ook voor landbouw. Als je mest uitrijdt of bestrijdingsmiddelen gebruikt, dan kunnen chemicaliën daaruit uiteindelijk in de bronnen voor de drinkwatervoorziening terecht komen. Je hebt het dan dus over waterkwaliteit en de effecten op de drinkwaterbronnen. Daar ligt dus nog een behoorlijke opgave.’

‘Zoals bij ‘Duurzaam economisch groeipotentieel’ de nadruk ligt op circulariteit, komt het accent bij ‘Toekomstbestendige ontwikkeling van het landelijk gebied’ wat mij betreft erg te liggen op de kringlooplandbouw. Hoe kleiner de emissies, des te makkelijker het is om er drinkwater van te maken. Die circulariteit moet een positief effect gaan hebben op de waterkwaliteit en bescherming van drinkwatervoorraden. In de uitwerking van de NOVI willen we dus afspraken maken over de manier waarop de verschillende stakeholders met water omgaan.’

Geothermie

‘De nationale belangen bestaan in eerste instantie naast elkaar, maar als je ze op één plek toepast, gaan ze elkaar raken. In de ondergrond komen, bijvoorbeeld als het om de prioriteit ‘Klimaatadaptatie en energietransitie’ gaat, verschillende belangen bij elkaar, door elkaar en soms ook tegenover elkaar. Geothermie gaat ontegenzeggelijk een grotere rol spelen in de energievoorziening. Maar deze ontwikkeling mag geen negatieve gevolgen hebben voor ons drinkwater en de kwaliteit ervan, dus ook niet voor de bronnen: het oppervlaktewater en het grondwater. Daarom hebben we provincies en drinkwaterbedrijven gevraagd om gebieden voor aanvullende strategische voorraden aan te wijzen en beschermingsbeleid te formuleren. We streven naar functiecombinaties, maar sommige functies kun je gewoon niet samen in één gebied hebben.’

Wat zijn wat u betreft de ingrijpendste keuzes die in de ontwerp-NOVI worden gemaakt?

Ollongren: ‘Het woord ‘ingrijpend’ vind ik wat zwaar, maar laten we als voorbeeld klimaatverandering en energietransitie nemen; daar zitten we nu al middenin. De NOVI kan helpen om logische verbindingen te maken en besluiten te nemen. Bijvoorbeeld bij windparken op zee. Die opgewekte energie komt ergens aan land. Dan kan het logisch zijn om industrieclusters dicht bij dat aanlandingspunt te vestigen. De NOVI helpt volgens mij bij het nadenken over logische inrichting en de besluitvorming, maar ook bij goed toekomstbestendig inrichten.’

‘Ik was medio augustus in Groningen en zag daar hoe het Eemskanaal, in mijn optiek bedacht op de tekentafel, een dorp letterlijk in tweeën heeft gekleefd. Dát is wat ruimtelijke ordening kan doen. Ik denk dat we met de NOVI dit soort studeerkamer-planologie voorkomen. Je kijkt nu mede dankzij de NOVI naar wat er is, wat er nodig is en welke mogelijkheden de omgeving en de kwaliteit daarvan bieden. Als we de afwegingsprincipes toepassen en vervolgens prioriteren, dan hebben we iets waar alle samenwerkende partijen, partners en bewoners baat bij hebben. Dan kunnen we – om het woord toch maar te gebruiken – ingrijpende keuzes voorkomen.’

Instrumenten concreet maken

Op dit moment wordt de Uitvoeringsagenda opgesteld: een tweede stap van de NOVI, die concreet maakt welke instrumenten kunnen worden ingezet en op welke manier de samenwerking kan worden geborgd. Het is een koppeling van de afspraken die het Rijk maakt met mede-overheden en instellingen zoals Rijkswaterstaat, Staatsbosbeheer, Rijksvastgoedbedrijf, organisaties voor cultureel

‘DE DRINKWATERVRAAG GROEIT,
TERWIJL DE ZOETWATER-
VOORRAAD ONDER DRUK
KAN KOMEN TE STAAN’

erfgoed, enzovoort. ‘De Uitvoeringsagenda maakt alles een slag concreter. Overigens is bij de NOVI en ook bij de Uitvoeringsagenda niets in marmer gebeiteld. Dat maakt het geheel ook toekomstbestendig, want je kunt regionaal en lokaal zaken aanpassen, ook inhoudelijk.’

Zou de NOVI of de Uitvoeringsagenda na verloop van tijd moeten worden aangepast, bijvoorbeeld omdat er in de energietransitie andere inzichten ontstaan?

Ollongren: ‘Het voorbeeld van de geothermie is wel een spannende. Dit lijkt nu een grote nieuwe kans, maar we weten ook dat we, bijvoorbeeld vanwege drinkwatervoorziening, zaken in de gaten moeten houden. Er zijn wel randvoorwaarden. Als geothermie kans biedt, maar de impact ervan op de drinkwatervoorziening blijkt te groot, dan biedt de NOVI kaders. Ik denk dus niet dat het nodig is om daarvoor de visie aan te passen. Maar je moet wél de flexibiliteit hebben om van elkaar en van ervaringen te leren. Zeker bij nieuwe technieken zoals geothermie: ‘onder deze omstandigheden en in dit gebied kan het wél en daar níét’.

Omgevingsagenda's

Naast de Uitvoeringsagenda worden er Omgevingsagenda's opgesteld: wat is het belang hiervan en wie hebben hier zeggenschap over?

‘DE NATIONALE BELANGEN BESTAAN IN EERSTE INSTANTIE NAAST ELKAAR, MAAR ALS JE ZE OP ÉÉN PLEK TOEPAST, GAAN ZE ELKAAR RAKEN’

Ollongren: ‘In de uitvoering zijn de Omgevingsagenda’s heel erg belangrijk. Wij willen samen met regio’s meer gaan inzoomen. Pas op het moment dat je nationale belangen op één plek samenbrengt, ga je voelen waar ze schuren. Daar hebben we in de NOVI, zoals die er nu ligt, nog lang niet alle keuzes kunnen en willen maken, omdat de omstandigheden per gebied erg verschillen. Je moet echt kijken naar de eigenschappen en eigenheid van een gebied; dat willen we in de Omgevingsagenda’s gaan doen. Die gaan we met de regio’s en de andere stakeholders sámen opstellen. De verantwoordelijkheid daarvoor ligt bij de regio en het Rijk. We gaan veel preciezer uitwerken welke projecten we willen realiseren. We willen de Omgevingsagenda’s daarbij gebruiken als schakel naar de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies.’

POVI en GOVI

Naast de Nationale Omgevingsvisie wordt inmiddels ook gewerkt aan de provinciale en gemeentelijke omgevingsvisies, kortweg POVI’s en GOVI’s genoemd. *Hoe werken deze door en wat is de onderlinge verhouding?*

Ollongren: ‘Een strikt formele doorwerking – ‘Als het in de NOVI staat, dan moet het zo worden opgenomen in de POVI en de GOVI’ – is er juridisch gezien niet. Er is geen formele top-downlijn. De Omgevingsagenda’s zijn een heel belangrijk instrument om er samen voor te zorgen dat NOVI, POVI en GOVI bij elkaar passen. Naast de provinciale en gemeentelijke bestuurslagen werken we overigens ook op het niveau van landsdelen, die provincie-overstijgend zijn.’

Meer samen doen

‘Maar het allerbelangrijkst is dat we zaken sámen willen aanpakken. In de tijden van de Structuurvisies was het adagium: ‘Je gaat erover of niet’. En als je er niet over ging, dan moest je je mond houden. Dan krijg je situaties als het ‘ingetekende’ Eemskanaal, wat ik eerder noemde. Na de Structuurvisies was de reactie: ‘he-le-maal al-les decentraliseren’. Daarbij zijn we aangelopen tegen de grenzen van ‘iedereen-gaat-over-alles’. Met decentralisaties is niks mis, maar je moet wel afstemmen en keuzes maken. Dat is wat we met de NOVI beogen en gaan doen.’

Hoe gaat u erop letten dat de nationale belangen ook écht doorwerken?

Ollongren: ‘Vanuit de rol die je als minister voor ruimtelijke ordening hebt en de systeemverantwoordelijkheid die daarbij hoort, moet je kijken of alle partijen binnen het stelsel ook hun rol hebben en die daadwerkelijk goed kunnen pakken en invullen. En soms is het Rijk natuurlijk zelf verantwoordelijk. Maar ook het Rijk functioneert binnen dat stelsel. Voor mij is de toetssteen als we met z’n allen kunnen concluderen dat het stelsel werkt, dat er besluiten worden genomen en dat de resultaten zichtbaar zijn.’

Evaluatie en monitoring

‘Binnen de NOVI hebben we afgesproken dat we gaan evalueren en monitoren, bijvoorbeeld in de verschillende bestuurlijke overleggen. En natuurlijk zal ik ook jaarlijks verantwoording afleggen aan de Kamer. Je kunt dit heel ingewikkeld maken, zeker als er meerdere overheden en partijen bij betrokken zijn. Maar er is er altijd één die het geheel in de gaten houdt en dat is het Rijk. En als we denken dat daar iets misgaat, dan gaan we daar in eerste instantie het gesprek over aan. Alleen als het echt nodig is, grijpen we in. Maar dat is bijna nooit nodig, omdat een dialoog in Nederland vrijwel altijd iets oplevert. Gelukkig maar!’

NOVI in het kort

In Nederland wonen we met ruim 17 miljoen mensen op ruim 41.000 km². We willen graag dat ons land over dertig jaar nog steeds prettig en gezond is om in te wonen, werken en leven. Daarom is het belangrijk nu al na te denken over de keuzes die daarvoor nodig zijn. De overheid ontwikkelt hiervoor een nieuwe aanpak: de Nationale Omgevingsvisie (NOVI).

De vraagstukken zijn groot en vaak met elkaar verweven. Ze vragen meer ruimte dan zomaar beschikbaar is in ons land. De NOVI helpt om keuzes te maken waar dat nodig is; te kiezen voor slimme combinaties van functies waar dat kan; en er nu mee aan de slag te gaan en beslissingen niet uit te stellen of door te schuiven. De rijksoverheid doet dit samen met provincies, gemeenten, maatschappelijke organisaties, bedrijven en inwoners van Nederland.

(Bron: denationaleomgevingsvisie.nl)

Vewin Lobby-agenda 2019-2020

Bescherming drinkwaterbronnen vraagt actie

Met de opening van het nieuwe parlementaire jaar presenteert Vewin de Lobby-agenda 2019-2020. De belangenbehartiging van Vewin richt zich in de kern op het scheppen en handhaven van goede voorwaarden voor de drinkwatersector. Bescherming van de drinkwaterbronnen, grond- en oppervlaktewater, vormt daarbij de basis. Dat is en blijft onverminderd hoognodig.

De duurzame veiligstelling van de drinkwatervoorziening staat of valt met de toekomstige beschikbaarheid van voldoende kwalitatief goed zoetwater in alle delen van Nederland. Dat is geen vanzelfsprekendheid. De droge zomer van 2018, waarvan de effecten nog steeds na-ijlen, heeft de aandacht voor de waterbeschikbaarheid in kwantitatieve en kwalitatieve zin versterkt.

Ten behoeve van de Versnellingsstafels Waterkwaliteit en aan de vooravond van de nieuwe planperiode van de Kaderrichtlijn Water (KRW) heeft Vewin een overzicht van de stand van de kwaliteit van de drinkwaterbronnen laten opstellen door KWR. 'Dit pas gepubliceerde rapport geeft reden tot zorg', aldus Hans de Groene, directeur van Vewin. 'Het illustreert hoe taai de strijd is om de waterkwaliteit te verbeteren. Ondanks alle inspanningen neemt over

het geheel genomen de druk op de drinkwaterbronnen toe, zeker ook als gevolg van nieuwe bedreigingen. Het is dan ook essentieel dat de Versnellingsstafels Waterkwaliteit daadwerkelijk resultaat boeken en dat bescherming van de drinkwaterbronnen prioriteit krijgt in de nieuwe KRW-plannen.'

Standpunten in Lobby-agenda

De standpunten van de drinkwatersector worden door Vewin, in nauwe samenspraak met haar leden – de tien Nederlandse drinkwaterbedrijven – geformuleerd. Een aantal standpunten per thema staat in dit artikel. Via www.vewin.nl is de Lobby-agenda 2019-2020 te downloaden. Daarin leest u een uitgebreider overzicht van de standpunten van Vewin.

Bronnen & Kwaliteit

Versnellingstafels Waterkwaliteit

De kwaliteit van drinkwaterbronnen – het grond- en oppervlaktewater – staat onder toenemende druk. Bestaande en nieuwe bedreigingen zoals mest, bestrijdingsmiddelen, medicijnresten, industriële stoffen, microplastics, bodemverontreiniging en klimaatverandering verhinderen voldoende verbetering. Wanneer de bedreigingen toenemen, vergt het meer inspanningen om schoon drinkwater te kunnen leveren. De minister van IenW heeft in 2018 'Versnellingstafels Waterkwaliteit' ingericht om het tempo te verhogen in de verbetering van de waterkwaliteit. Voor Vewin is dit initiatief topprioriteit en de drinkwatersector werkt graag mee om te komen tot bestuurlijke afspraken over concrete maatregelen voor verbetering van de waterkwaliteit.

Aanpak van opkomende, industriële stoffen

Een belangrijk onderwerp aan de Versnellingstafels is de aanpak van opkomende, industriële stoffen. Lozingen van afvalwater uit de industrie kunnen risico's opleveren voor drinkwaterbronnen. In de afgelopen periode zijn goede stappen gezet om de praktijk van vergunningverlening te verbeteren. Een aantal acties moet verder worden uitgewerkt in het kader van het Werkplan aanpak opkomende stoffen in water. Het gaat dan onder andere om verbetering van de samenwerking tussen bevoegde gezagen bij vergunningverlening voor (in)directe lozingen. Daarnaast is het op peil brengen en houden van kennis en capaciteit bij bevoegde gezagen om vergunningen te kunnen verlenen van belang. Ten slotte moet de manier waarop drinkwaterbedrijven – waar relevant – zo vroeg mogelijk worden betrokken bij vergunningverlening verder uitgewerkt worden.

Nationale Omgevingsvisie (NOVI)

Ontwikkelingen zoals de klimaatverandering en de toenemende druk op de boven- en ondergrondse ruimte maken het zorg dragen voor voldoende zoetwater voor de drinkwatervoorziening essentieel. Dit heeft consequenties voor de (ruimtelijke) inrichting van de leefomgeving. De Nationale Omgevingsvisie vormt een nieuw beginpunt voor het nationale beleid voor de leefomgeving. Vewin is blij dat de veiligstelling van de drinkwatervoorziening en voldoende zoetwater als nationaal belang is benoemd in de ontwerp-NOVI. Van belang is dat dit uitgangspunt ook doorwerkt in de prioriteiten in de NOVI, zoals duurzame economische groei, klimaatadaptatie en de energietransitie.

Bodem & Infrastructuur

Mijnbouw

Mijnbouwactiviteiten en winning van aardwarmte zijn risicovol voor het grondwater. In de Structuurvisie Ondergrond (STRONG) zijn gebieden voor de drinkwatervoorziening slechts ten dele uitgesloten voor mijnbouwactiviteiten. In door de provincies aangewezen intrekgebieden en ook onder de gebieden voor de waterwinning moet mijnbouw aanvullend worden uitgesloten. Dit moet in de AMvB's Mijnbouwwet en Omgevingswet worden vastgelegd. In de uitwerking van STRONG wijzen provincies en drinkwaterbedrijven Aanvullende Strategische Voorraden (ASV's) aan voor de toekomstige drinkwatervoorziening. Daarbij wordt zo veel mogelijk rekening gehouden met ontwikkelingen inzake geothermie. Functiescheiding met mijnbouw/geothermie moet hier het uitgangspunt zijn. Aanvullende technische eisen zijn noodzakelijk om ook elders te borgen dat verontreiniging van grondwater door mijnbouw wordt voorkomen.

Energietransitie/klimaatakkoord

De drinkwatersector levert vanuit haar maatschappelijke verantwoordelijkheid een actieve bijdrage aan de energietransitie en de uitwerking van de Regionale Energie Strategieën (RES'en). Aquathermie moet een positie krijgen in de uitwerking van deze RES'en, evenals de ruimtelijke inpassing en veiligstelling van aanvullende strategische grondwatervoorraden voor de toekomstige drinkwatervoorziening. Vroegtijdige afstemming en functiescheiding tussen drinkwater en winning van aardwarmte moeten hierin het vertrekpunt zijn. Drinkwaterbedrijven willen als producenten van drinkwater en eigenaar/beheerder van drinkwaternetten en aansluitend op hun kerntaak bijdragen aan de verkenning van mogelijkheden voor veilige en verantwoorde ontwikkeling van aquathermie.

Infrastructuur

De omvang van ondergrondse kabel- en leidingnetten en het aantal graafactiviteiten zullen door de energietransitie de komende jaren enorm toenemen. Dit heeft impact op de infrastructuur voor de drinkwatervoorziening. Drinkwaterleidingen zijn noodzakelijk voor waterbedrijven om aan hun wettelijke leveringstaak te kunnen voldoen. Hier moeten rechten voor infrastructuur tegenover staan. Deze rechtspositie moet worden versterkt in de Omgevingswet. Een betere ordening van de ondiepe ondergrond is noodzakelijk om aanleg en vervanging van drinkwaterleidingen te vereenvoudigen en (maatschappelijke) overlast te beperken.

Doelmatigheid, Transparantie en Waterketen

Wijziging WACC-methodiek

De evaluatie van de Drinkwaterwet heeft aangetoond dat de WACC (gewogen vermogenskostenvergoeding) goed werkt als instrument om overwinst te voorkomen. Maar ook dat deze wijze van berekening ongewenste effecten heeft. De WACC zorgt ervoor dat het aantrekken van gunstige en langlopende financiering voor de investeringen van de drinkwaterbedrijven, zoals voor leidingnetten en zuiveringsinstallaties, onder druk komt te staan.

Voorzien is dat over twee jaar een nieuwe berekeningsmethodiek van de WACC wordt geïntroduceerd. Deze sluit beter aan op de financieringspraktijk van de drinkwaterbedrijven en belemmert de efficiënte bedrijfsvoering minder. In het zicht hiervan bepleit Vewin de WACC de komende twee jaar gelijk te houden en nu geen aanpassing op basis van de oude berekeningsmethodiek door te voeren.

Voortzetten/verdiepen samenwerking in de waterketen

Het Bestuursakkoord Water (BAW) uit 2011 heeft geleid tot meer samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven. In 2018 zijn aanvullende afspraken gemaakt op het gebied van cybersecurity, data en informatievoorziening en samenwerking in de waterketen. Van belang is dat de zorgplicht drinkwater en de verantwoordelijkheden die gemeenten en waterschappen dragen voor goede kwaliteit van grond- en oppervlaktewater als bron voor drinkwater, tot uitdrukking komen in de uitvoering van de afspraken. Daarnaast is (blijvende) inzet voor het wegnemen van belemmerende regelgeving van belang voor verdergaande samenwerking tussen gemeenten, waterschappen en drinkwaterbedrijven.

Belastingdruk verlagen

Al langere tijd slagen drinkwaterbedrijven erin de (reële) kostprijs van de productie en levering van drinkwater trendmatig te laten dalen door toenemende efficiency. Echter, door stijgende belastingen verdampt het voordeel voor de consument. Denk daarbij aan de Belasting op Leidingwater (BoL), de grondwaterheffing, precario en recent de verhoging van de btw. 30% van de prijs van drinkwater bestaat uit belastingen. De regering moet kiezen voor gezond en duurzaam drinkwater en stoppen met drinkwater steeds duurder te maken dan nodig is. Vewin pleit er daarom voor de btw-verhoging op drinkwater te compenseren door een verlaging van de BoL.

Beveiliging & Crisismanagement

Deltaprogramma Ruimtelijke Adaptatie (DPRA)

Kern van het DPRA is dat het Rijk ervoor zorg draagt dat vitale functies, waaronder de drinkwatervoorziening, uiterlijk in 2050 beter bestand zijn tegen overstromingen. Vewin pleit ervoor dat de overheid in eerste instantie investeert in waterveiligheid in relatie tot vitale infrastructuur om de kans op een overstroming te verkleinen.

In tweede instantie moet de focus liggen op snel herstel. Bij ver- of nieuwbouw van productielocaties van drinkwaterbedrijven wordt hier rekening mee gehouden. Na een overstroming stellen drinkwaterbedrijven hun nooddrinkwatermateriaal ter beschikking. De overheid draagt zorg voor het transport ervan en de distributie van nooddrinkwater. Voor de herstelfase moet de overheid een strategie opstellen, waarbij vitale sectoren geprioriteerd worden in de beschikbaarheid van capaciteit en hulpstoffen, om snel naar een genormaliseerde situatie te kunnen terugkeren.

Wet beveiliging netwerk- en informatiesystemen (Wbni)

Met de Wbni krijgen drinkwaterbedrijven een aantoonbare zorgplicht voor de beveiliging van netwerk- en informatiesystemen. Ter invulling hiervan heeft de drinkwatersector op basis van een risicoanalyse en vigerende normen een beveiligingsnorm voor haar procesautomatisering opgesteld. Deze norm, in combinatie met de brede risicoanalyse in het Leveringsplan, dekken de zorgplicht af. Via periodieke externe audits wordt naleving van de zorgplicht aangetoond. De resultaten worden bij het Leveringsplan gevoegd.

Vertrouwelijke informatiedeling

Statelijke actoren worden een steeds grotere dreiging voor de belangen van de Nederlandse staat. Het schaden van deze belangen zou o.a. via verstoring van de vitale processen kunnen plaatsvinden. De overheid verwacht dat de vitale infrastructuur, waaronder de drinkwatersector, zich weerbaarder maakt tegen deze dreigingen. Hiervoor is tijdige informatievoorziening over dreigingen (inclusief een handelingsperspectief) vanuit de overheid nodig om de juiste maatregelen te kunnen treffen en te rechtvaardigen. Om dit te bereiken is een robuust communicatiekanaal tussen vitale sectoren/bedrijven en relevante overheden (bijvoorbeeld de Nationaal Coördinator Terrorismebestrijding en Veiligheid) nodig, als basis voor meer uitwisseling van vertrouwelijke informatie.

Bestuursovereenkomst voor aanpak nitraat in grondwater:

Doelbereik nog een uitdaging, maar goed op weg

Bij veel grondwaterwinningen waar water opgepompt wordt om drinkwater van te maken, wordt te veel nitraat aangetroffen. De norm op basis van de Nitraatrichtlijn bedraagt 50 mg/l nitraat in grondwater. Berekeningen van het RIVM (2016) laten zien dat de nitraatnorm in het grondwater in 30 tot 40 grondwaterbeschermingsgebieden wordt overschreden of dreigt te worden overschreden. Met het huidige generieke beleid wordt de kwaliteit van het grondwater verbeterd, maar dat is niet overal voldoende. Extra inzet is nodig.

‘In het projectteam wordt tussen ZLTO, provincie Brabant en Brabant Water goed samengewerkt. Toch is het nog onzeker of de doelen gehaald worden. Daarom is het belangrijk dat we met elkaar in gesprek blijven om de juiste en voldoende maatregelen in te zetten om de uitspoeling tegen te gaan.’

Eric van de Lockant, strategisch omgevingsmanager, Brabant Water

‘Met de huidige groep deelnemers van ‘Boeren voor Drinkwater’ hebben we de afgelopen acht jaar mooie resultaten bereikt, zowel in verbetering van grondwaterkwaliteit, als voor opbrengsten! Als de gewenste opschaling lukt, hebben wij er vertrouwen in met elkaar de doelen te halen!’

Gerben Korten, strategisch omgevingsmanager, Vitens

‘De deelname van boven de 80% gemiddeld voor de drie grondwaterbeschermingsgebieden in het WMD-gebied laat zien dat er brede bereidheid is onder de individuele landbouwers om maatregelen te nemen. We wachten echter vol spanning de eerste resultaten af, want de nitraatopgaaf voor deze gemengde landbouwgebieden is best pittig.’

Geertje Enting, medewerker Grondzaken, WMD

‘De voortzetting van de samenwerking met de 75 landbouwers in ‘Duurzaam Schoon Grondwater’ (DSG) geeft vertrouwen. Nog mooier zou het zijn als er een integrale aanpak gehanteerd zou worden, op het gebied van onder andere bemesting, gewasbescherming, gegevensverzameling en monitoring. Zo’n integrale aanpak gecombineerd met onafhankelijke advisering heeft de afgelopen 20 jaar tot succes geleid binnen DSG.’

Frans Vaessen, adviseur Zekerstelling Grondstof & Winning, WML

De ministeries van Landbouw, Natuur en Voedselkwaliteit (LNV) en Infrastructuur en Waterstaat (IenW), LTO Nederland, Interprovinciaal Overleg en Vewin sloegen in 2017 de handen ineen. Zij sloten een bestuursovereenkomst om de agrarische nitraatuitspoeling in grondwaterbeschermingsgebieden terug te dringen. Het doel is de waterkwaliteit zodanig te verbeteren, dat op gebiedsniveau blijvend voldaan wordt aan de wettelijke norm van 50 mg/l nitraat. De bestuursovereenkomst is onderdeel van het 6e Actieprogramma Nitraatrichtlijn en loopt van 1 januari 2018 tot en met 31 december 2021.

Tussenevaluatie

De gezamenlijke aanpak is inmiddels anderhalf jaar van kracht en is goed op weg, maar het doelbereik is nog een uitdaging. In 34 kwetsbare grondwaterbeschermingsgebieden wordt de aanpak uit de bestuursovereenkomst toegepast. Het betrokken drinkwaterbedrijf, de provincie en de regionale landbouworganisatie sloten daarvoor regionale uitvoeringsovereenkomsten.

Om te bekijken welke maatregelen voor het tegengaan van nitraatuitspoeling het best passen bij een bedrijf, worden keukentafelgesprekken met boeren gevoerd. Zij bekijken met elkaar hoe de nitraatnormen worden gehaald en daarnaast goede bedrijfsresultaten bereikt kunnen worden. Hierbij bouwen zij voort op succesvol lopende initiatieven in de regio zoals Vruchtbare Kringloop in Gelderland en Boeren voor Drinkwater in Overijssel.

Doelen onzeker

Of de aanpak ook gaat leiden tot het halen van de doelen in alle gebieden, is echter onzeker. In verschillende gebieden zijn nog onvoldoende deelnemers en het is nodig de te nemen maatregelen concreter te maken. Dit vraagt commitment van alle deelnemende partijen en een toename van ondernemers met landbouwgrond die zich aansluiten.

Extra evaluatie

Het Landelijk Bestuurlijk Overleg (LBO) van de vijf partijen heeft in juni 2019 zijn vertrouwen uitgesproken in het ingezette proces en de aanpak, maar wil de komende jaren de vinger strak aan de pols houden en de voortgang nauwgezet monitoren. Hiervoor zijn extra evaluatiemomenten ingebouwd. Als er op basis van een evaluatie in een of meerdere gebieden onvoldoende perspectief op doelbereik geconstateerd moet worden, bekijken de betrokken partijen welke aanvullende maatregelen nodig zijn om de nitraatgerelateerde knelpunten in deze gebieden op te kunnen lossen.

Dwingende maatregelen?

In het 6e Actieprogramma Nitraatrichtlijn heeft de minister van LNV mede namens de staatssecretaris van het ministerie van IenW aangekondigd dat, als deze vrijwillige aanpak onvoldoende oplevert, er dwingende maatregelen kunnen worden opgelegd. Het LBO heeft de conclusie getrokken dat er op dit moment nog geen aanvullende – dwingende – maatregelen nodig zijn. De huidige aanpak wordt doorgezet.

Maaiwerkzaamheden.

Rogier van der Sande, voorzitter Unie van Waterschappen:

‘Klimaatverandering maakt samenwerking steeds belangrijker’

Rogier van der Sande is per 1 januari 2019 de nieuwe voorzitter van de Unie van Waterschappen. Hij volgde Hans Oosters op die drie jaar voorzitter is geweest van de koepelorganisatie. Bij zijn aantreden gaf Van der Sande al aan dat hij samenwerking met alle stakeholders hoog in het vaandel heeft staan. Omdat drinkwaterbedrijven en waterschappen ketenpartners bij uitstek zijn, was het dus hoog tijd voor een nadere kennismaking met deze ervaren bestuurder.

Van der Sande is sinds 2017 dijkgraaf van het hoogheemraadschap van Rijnland en was daarvoor jarenlang gedeputeerde van de provincie Zuid-Holland (2011-2017). Voorafgaand aan zijn werk als provinciebestuurder was hij onder meer wethouder van de gemeente Leiden (2000-2006). Hij studeerde politicologie aan de Rijksuniversiteit Leiden.

Bij uw aantreden noemde u samenwerken met anderen om het hoofd te kunnen bieden aan de uitdagingen van onder andere de klimaatverandering essentieel: wat zijn de prioriteiten voor de waterschappen voor de komende jaren?

Van der Sande: 'Van oudsher zijn waterschappen al een schoolvoorbeeld van succesvolle samenwerking. Mensen, vaak boeren, die de handen ineensloegen in de strijd tegen het water, vóór een veilig bestaan. Er werden met vereende krachten dijkes aangelegd, die later werden uitgebouwd tot een geavanceerd en uniek systeem van sluisen, stuwen, gemalen en dijkringen. Daarbinnen zat je relatief veilig: samenwerken loonde dus!'

'Het kan geen kwaad nog eens te onderstrepen dat de uitdagingen waar wij ons als Nederland en als wereld de komende decennia voor gesteld zien, van een omvang zijn dat je die echt nooit in je eentje kunt aanpakken. Het is echt 'alle hens aan dek' en wij zetten volop in op samenwerking met alle stakeholders waar wij mee te maken hebben. Van nature zijn de drinkwaterbedrijven daarbij belangrijke partners, die we op verschillende manieren 'tegenkomen' in ons werk.'

Innige samenwerking

'Het aanpakken van de klimaatverandering – via adaptatie en mitigatie – vormt eigenlijk de rode draad. Dat gegeven heeft op allerlei terreinen gevolgen, waar wij als maatschappij antwoorden op moeten formuleren: droogte, neerslagpieken, hittestress in steden, verzilting en een hoger percentage verontreiniging in sloten, plas en rivieren, enzovoort. Ook de energietransitie, het duurzaamheidsdenken en de circulaire economie zijn voor een groot deel het gevolg van de klimaatverandering. Alles heeft met alles te maken en dat betekent ook dat de groep van partijen waarmee je moet samenwerken, groeit. Dat is beslist een ontwikkeling waar we voldoende aandacht aan willen besteden. Van oudsher hebben wij een goede werkrelatie met de drinkwaterbedrijven en ik verwacht dat deze samenwerking in de toekomst alleen maar breder en inniger zal worden.'

Van wasmachine tot grondstoffenfabrikant

'We hebben het bij de uitdagingen allang niet meer alleen over de risico's van een stijgende zeespiegel en een – onder andere door de droogte – inklinkende bodem. Natuurlijk staan de Nederlandse waterschappen nog steeds voor droge voeten. Maar inmiddels is waterkwaliteit voor ons minstens zo'n belangrijk vraagstuk. Net als recycling van waardevolle grondstoffen uit afvalwater en het verminderen van onze eigen CO₂-footprint. De waterschappen willen zich op zuiveringsgebied ontwikkelen van puur een 'wasmachine' van vuil water tot een circulaire grondstoffenfabrikant. Daarbij kijken we inmiddels ook naar de mogelijkheden om energie te winnen uit onze processen. Om dat te realiseren, zullen we nog meer de samenwerking met externe partijen moeten zoeken.'

'ONS WERK IS NOOIT KLAAR'

'We willen ook bijdragen aan het vergroten van het waterbewustzijn van de burger. De vanzelfsprekendheid van altijd voldoende water mag er wel een beetje af en daar hebben de droge zomers van de afgelopen jaren wel bij geholpen. De rol van onze ingezetenen verandert en wordt actiever. Door bijvoorbeeld tegels uit hun tuin te halen en een regenton neer te zetten, kunnen zij zelf een bijdrage leveren aan het succes van klimaatbeleid. Als je de coalitieprogramma's van de nieuwe colleges van onze waterschappen bekijkt, zie je al dat de rol van de waterschappen aan het veranderen is. Het gaat echt niet meer alleen om veiligheid en sterke dijken. Er wordt echt gekeken naar welke maatregelen de komende vier jaar genomen worden, in relatie tot hun impact op de grote maatschappelijke thema's voor de komende pakweg 25 jaar.'

Rogier van der Sande, voorzitter van de Unie van Waterschappen.

Dijkverzwaring van de Kinderdijk bij Streefkerk.

Welke prioriteiten zien de waterschappen op het gebied van de waterkwaliteit?

Van der Sande: 'De twee hoofdthema's voor ons zijn het behalen van de doelen van de Kaderrichtlijn water in 2027 en de technische ontwikkelingen in de waterzuiveringswereld.'

Zorgen over waterkwaliteit

'Er zijn de afgelopen 10, 20 jaar grote stappen gemaakt bij het verbeteren van de kwaliteit van ons oppervlaktewater. Het is echt flink schoner dan vroeger, maar we zijn er nog niet. Wij maken ons zorgen over het nog steeds niet halen van de doelen uit de Europese Kaderrichtlijn Water. Eén van de redenen daarvoor is de toenemende verontreiniging door opkomende stoffen: micro- en nanoplastics, medicijnresten, industriële chemische stoffen en ga zo maar door. Naast de al langer bekende 'boosdoeners': nitraten, fosfaten en gewasbeschermingsmiddelen uit onder andere de land- en tuinbouw.'

Technisch kan er veel...

'Wij besteden inmiddels veel aandacht aan het verder ontwikkelen van onze zuiveringen, vooral gericht op het verwijderen van medicijnresten. Daarbij kun je denken aan een extra zuivering aan onze rzzi's en awzi's – de riool- en afvalwaterzuiveringen.'

...maar preventie heeft voorkeur

'Maar het is niet alleen de vraag wat we technisch nog kunnen, het is ook een afweging van wat we met z'n allen nog willen toestaan. Hoeveel publiek geld wil je uitgeven voor het zuiveren van water dat door anderen is vervuild? Ik ontwaar een dalende maatschap-

pelijke acceptatie van lozingen van verontreinigd afvalwater, ook al zijn ze legaal omdat er een vergunning voor is afgegeven. De vraag is ook: hoever kún je daarin gaan?'

'Tegelijkertijd veroorzaken alle Nederlanders zelf ook diffuse verontreinigingen door gebruik van medicijnen en producten voor persoonlijke verzorging. En dat kun je moeilijk reguleren of verbieden! Wij zien daarom meer in een preventieve aanpak, onder het motto: 'Wat er niet inkomt, hoeft je er ook niet uit te zuiveren!'. Bijvoorbeeld in de tuinbouw zetten we stevig in op substraatteelt met gesloten watersystemen, om zo lozingen van vervuild afvalwater op het oppervlaktewater te voorkomen.'

Wat is de opinie binnen de Unie van Waterschappen over de implementatie van de KRW tot 2027; hoe gaan we de doelen halen voor waterkwaliteit?

Van der Sande: 'Alle 21 waterschappen zijn, net als de andere waterketenpartners, volop aan de slag om de KRW-doelen – goede chemische en biologische waterkwaliteit – te bereiken. Samen met de landbouwsector blijven wij ons inspannen om de hoeveelheid nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlakte- en grondwater te verminderen, bijvoorbeeld via het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer en de Delta-aanpak Waterkwaliteit. We richten ons daarbij onder andere op het verminderen en mogelijk geheel voorkomen van afspoeling van schadelijke stoffen van boerenerven en landbouwgrond. Maar, je werkt met de natuur en die houdt zich niet altijd aan onze scenario's... In 'mijn eigen' waterschap, Rijnland, hebben we te maken met veel oude veenplassen, met prachtig donker, schoon water. Maar daarin zit wel veel natuurlijk organisch materiaal, waardoor de biologische kwaliteit toch niet voldoet.'

Hoe ziet de Unie van Waterschappen de periode voor na 2027 als het gaat om het vervolg met de KRW?

Van der Sande: 'Dat jaartal is natuurlijk maar een door de mens bedacht ijkpunt: alle inspanningen lopen gewoon door, ons werk

'DE AANDACHT VOOR WATER
MAG NIET VERSLAPPEN!'

‘WAT ER NIET INKOMT, HOEF JE ER OOK NIET UIT TE ZUIVEREN!’

is nooit klaar. We zullen moeten onderhouden wat we hebben aangelegd en ontwikkeld. En we zullen met innovatieve oplossingen komen voor bestaande en mogelijk nieuwe problemen en knelpunten.’

‘Denk bijvoorbeeld aan de woningbouwopgave die er ligt – vooral in delen van het land die al onder druk staan. Al die huizen moeten veilig worden gebouwd en voorzien van drinkwater en een rioolaansluiting. En in al die gebieden moet het oppervlaktewater schoner worden en blijven. Ik ben ervan overtuigd dat we doorgaan op de ingezette weg, nog even afgezien van eventuele nieuwe doelen die de Europese politiek zal formuleren. Maar niets gaat vanzelf, dus we zullen er met z’n allen wel de schouders onder moeten blijven zetten. De aandacht voor water mag niet verslappen!’

Hoe kijkt u aan tegen de uitbreiding van de rwzi's in het licht van de problemen met microverontreinigingen, microplastics, enzovoort?

Van der Sande: ‘Wij blijven inzetten op preventie: voorkomen is beter dan genezen! Tegelijkertijd nemen wij onze verantwoordelijkheid en studeren we op mogelijkheden om waar nodig een extra zuivering – een zogeheten vierde stap – toe te voegen aan onze awzi's en rwzi's. Via ons kennisinstituut STOWA worden oplossingsrichtingen ontwikkeld, waarvan er enkele inmiddels bij waterschappen in de praktijk worden beproefd. Dit richt zich voornamelijk op het verwijderen van medicijnresten, maar er lopen ook pilots die zijn gericht op andere opkomende stoffen en microplastics. Daarnaast doen we onderzoek naar de schadelijkheid van bepaalde stoffen, om te voorkomen dat we veel publiek geld uitgeven aan het zuiveren van stoffen die op zich geen gevaar voor de volksgezondheid vormen.’

Internationale aanpak

‘Bijkomend probleem bij opkomende stoffen is dat de industrie steeds nieuwe stoffen ontwikkelt. Als die in het oppervlaktewater terecht komen, is de kans groot dat wij niet op die specifieke stof monitoren: dan zien wij dus niet dát er überhaupt een probleem is. En zelfs als wij een piek zien in monitoringsresultaten, weten we nog steeds niet altijd om welke stof het precies gaat. Het kan soms weken of maanden duren voor dat in het laboratorium is uitgezocht, denk bijvoorbeeld aan de situatie met pyrazool enkele jaren geleden. En dan weet je alleen nog maar om welke stof het gaat. Volgende stap is dan vaststellen of er gevaar voor de volksgezondheid bestaat en waar de bron ligt en pas dan ga je naar oplossingen zoeken. Het aanpassen van een zuivering voor één nieuwe stof duurt lang, kost veel geld en is eigenlijk ondoenlijk.’

‘Daarom hameren wij zo op preventie: ‘Als het er niet inkomt, hoeven wij het er ook niet uit te zuiveren!’ Ik denk dat de maatschappelijke discussie over wat we nog wel en niet in ons oppervlaktewater willen hebben, de komende jaren heviger gevoerd zal worden, ook internationaal. Nederland is voor de kwaliteit van het water van de grote rivieren immers grotendeels afhankelijk van de landen die stroomopwaarts liggen.’

Hoe bezieet u de problemen door de landbouw zoals nitraat en gewasbeschermingsmiddelen: welke richting kiest de Unie van Waterschappen?

Van der Sande: ‘De landbouw is nog steeds een grote bron van nitraat, fosfaat en gewasbeschermingsmiddelen in het oppervlakte- en grondwater. Samen met de landbouwsector blijven wij ons inspannen om dat te veranderen. Er lopen verschillende initiatieven en pilots, onder andere onder de vlag van het Deltaplan Agrarisch Waterbeheer. Ook hebben we met de sector afgesproken dat in 2030 de uit- en afspoeling van gewasbeschermingsmiddelen tot nagenoeg nul is gereduceerd. Die termijn lijkt lang, maar is bewust gekozen om boeren de kans te geven om dat op een economisch verantwoorde manier te organiseren. We verwachten daarbij veel van nieuwe technieken, zoals precisielandbouw en meer duurzame gewasbeschermingsmiddelen. Daarbij zien wij de Versnellingsstafels van de Delta-aanpak Waterkwaliteit, die de minister van Infrastructuur en Waterstaat vorig jaar heeft ingesteld, als belangrijk instrument om samen te bekijken waar en hoe het verantwoord sneller kan. Want een zekere urgentie om de waterkwaliteit aan te pakken is er zeer zeker!’

Zandsuppletie nabij Ter Heijde aan Zee tijdens de versterking van de Delflandse kust.

Cora van Nieuwenhuizen (minister van IenW) en Peter van der Velden (voorzitter van Vewin).

Rapport onderzoeksinstituut KWR:

'Kwaliteit van bronnen voor drinkwater steeds meer onder druk'

Het is twee voor twaalf voor de Nederlandse drinkwaterbronnen. Een samenvattend overzicht door onderzoekers van kennisinstituut KWR van de toestand van de Nederlandse drinkwaterbronnen levert een zorgelijk beeld op. Meer en concretere maatregelen om de kwaliteit van de bronnen te verbeteren zijn nu noodzakelijk. Op 12 september overhandigde voorzitter Peter van der Velden het KWR-rapport aan de minister van Infrastructuur en Waterstaat, Cora van Nieuwenhuizen.

Het onderzoek van KWR brengt de belangrijkste informatie over de kwaliteit van de bronnen van drinkwater bijeen en presenteert deze in samenhang. Het rapport 'De kwaliteit van bronnen van drinkwater in Nederland' gaat in op de huidige knelpunten én de verwachte ontwikkelingen.

Actuele situatie

Hans de Groene, directeur van Vewin: 'De KWR-studie heeft de laatst bekende stand van zaken bij alle drie de bronnen voor het Nederlandse drinkwater bekeken: oppervlaktewater, grondwater en oever-infiltratie. Dat is belangrijk, omdat we aan de vooravond staan van de voorbereidingen voor een nieuwe planperiode van de Europese Kaderrichtlijn Water (KRW). In de nieuwe plannen worden de kwaliteitsafspraken voor de jaren tot 2027 vastgelegd. Maatregelen voor verbetering van de kwaliteit van drinkwaterbronnen moeten daarin worden meegenomen. Deze studie maakt duidelijk dat bescherming van drinkwaterbronnen echt prioriteit moet krijgen.'

Steeds meer bedreigingen

De onderzoekers concluderen dat het grondwater – de bron voor 60% van ons drinkwater – op steeds grotere diepten en met steeds meer stoffen verontreinigd raakt, met name door nitraat, bestrijdingsmiddelen, oude industriële bodemverontreinigingen en verzilting. Ook zijn er aanwijzingen dat sporen van chemische stoffen en (dier)geneesmiddelen op steeds grotere schaal in het grondwater voorkomen. Dit leidt tot een gestage, langdurige en onomkeerbare verslechtering van de grondwaterkwaliteit. Tot voor kort was de verontreiniging van het grondwater voornamelijk gerelateerd aan activiteiten aan het aardoppervlak en vormden kleilagen (indien aanwezig) tot op zekere hoogte betrouwbare barrières voor deze

verontreinigingen. Inmiddels wordt de ondergrond op steeds grotere schaal benut voor infrastructuur en gebouwen, het opslaan van warmte, koude en diverse stoffen, het onttrekken van grondwater en diverse mijnbouwactiviteiten. Dergelijke toepassingen kunnen het risico op verontreiniging van het gewonnen grondwater vergroten.

Hans de Groene, directeur van Vewin.

Uit het rapport komt verder naar voren dat oppervlaktewater toenemend onder druk staat van bestrijdingsmiddelen, medicijnresten, industriële stoffen, en verzilting. Daarnaast kunnen microplastics, nanomaterialen en antibiotica-resistentie een bedreiging gaan vormen voor het oppervlaktewater als bron voor drinkwater. Naar verwachting zal klimaatverandering een negatieve invloed hebben op de oppervlaktewaterkwaliteit.

Ook bij oeverinfiltratie – waarbij ondiep grondwater wordt opgepompt in de nabijheid van een rivier of oppervlaktewater – ziet KWR de druk door ongewenste verontreinigingen toenemen.

Hoe ernstig is de situatie?

De Groene: 'Het is al langer bekend dat ons oppervlaktewater te maken heeft met diverse bedreigingen, zoals bestrijdingsmiddelen, verzilting, medicijnresten en industriële stoffen. KWR concludeert nu dat deze druk toeneemt en in de toekomst waarschijnlijk alleen maar groter dreigt te worden. In oppervlaktewater worden steeds meer verschillende stoffen aangetroffen die hier niet in thuishoren. Daarnaast neemt de grondwaterkwaliteit af, ook op steeds grotere diepten. Bestaande en nieuwe bedreigingen en klimaatverandering verhinderen verbetering of leiden zelfs tot verslechtering van de waterkwaliteit. Dat betekent: méér inspanningen om schoon drinkwater te kunnen leveren. Wij maken ons daar zorgen over.'

Wat moet er volgens u gebeuren?

De Groene: 'Meer maatregelen om de kwaliteit van de bronnen te verbeteren zijn nu noodzakelijk, zodat we gaan voldoen aan de bestaande wettelijke waterkwaliteitseisen. Daarnaast moeten nieuwe, opkomende stoffen zoals medicijnresten en industriële stoffen, en effecten van klimaatverandering worden aangepakt.'

Voorkomen is beter...

'Het drinkwater in Nederland is overal veilig en beter gecontroleerd dan levensmiddelen. Ongewenste stoffen die drinkwaterbedrijven tegenkomen in de bronnen, kunnen er nog voor het overgrote deel uit gezuiverd worden. Als de vervuiling van bronnen echter blijft toenemen, vergt het produceren van goed drinkwater een steeds grotere zuiveringsinspanning. Wij zijn daarom een groot voorstander van een preventieve aanpak, bij de bron van de vervuiling, onder het motto: 'Wat er niet inkomt, hoeft er ook niet uit gezuiverd te worden.'

Belangrijke rol voor Versnellingstafels Waterkwaliteit

Uiteraard lopen er al de nodige goede initiatieven, zoals de Keten-aanpak Medicijnresten uit Water en de Bestuursovereenkomst Nitraat in Grondwaterbeschermingsgebieden.

'Maar nu is het zaak om echt door te pakken', aldus De Groene. 'Wij ondersteunen het initiatief van de minister om via 'Versnellingstafels' de verbetering van de waterkwaliteit een impuls te geven. Topprioriteit is wat ons betreft: het maken van concrete bestuurlijke afspraken met betrekking tot onder andere 'nitraat', 'gewasbeschermingsmiddelen', 'medicijnresten' en 'industriële stoffen'.'

'Het is echt hoog tijd voor afdoende maatregelen om de doelstellingen van de KRW te halen en nieuwe bedreigingen aan te pakken. Daarom moeten in de nieuwe stroomgebiedbeheerplannen maatregelen opgenomen worden die de kwaliteit van de drinkwaterbronnen verbeteren. Om te voldoen aan de wet- en regelgeving, maar vooral ook voor de kwaliteit van ons water, ons drinkwater en de volksgezondheid van alle inwoners van Nederland.'

V.l.n.r.: Jacques Olivier (General Director SIAAP), Roelof Kruize (CEO Waternet & Cooperation Water Utilities of the World) en Jörg Simon (Chairman Management Board/CEO Berliner Wasserbetriebe) bij de ondertekening van hun 'Amsterdam Agreements' tijdens de vorige AIWW.

Lustrum-editie Amsterdam International Water Week

De wereld is een nieuw tijdperk ingegaan. Bevolkingsgroei en klimaatverandering leiden tot te veel, te weinig en/of te vies water, wat vraagt om leiderschap om duurzaam watergebruik in de toekomst te verzekeren.

De Amsterdam International Water Week (AIWW, van 4 tot 8 november 2019) kijkt naar de meest urgente uitdagingen in de wereld en brengt de juiste experts bij elkaar om gezamenlijk oplossingen te bedenken. Over (sector)grenzen heen, high level en door uitdagingen vanuit industrie, steden, wetenschap en waterbedrijven te verbinden met mogelijke oplossingen, die bovendien financieel haalbaar zijn.

Amsterdam Agreements

Waternet is als Golden Sponsor al sinds het begin betrokken bij de organisatie van de AIWW. Roelof Kruize, CEO van Waternet, is lid van de Management Board van AIWW. Waternet vindt het belangrijk de expertise te delen met andere grote steden. 'Bij de vorige editie van AIWW tekenden we de zogeheten Amsterdam Agreements, tussen de waterbedrijven uit Parijs, Berlijn, New York, Kopenhagen, Singapore

en Amsterdam', verklaart Kruize. 'AIWW is meer dan een evenement: het is een on-going proces waar waterbedrijven van elkaar leren. Het is ongelofelijk hoeveel we met elkaar gemeen hebben.'

Thema's

De AIWW heeft als rode draad: 'Implementation of Integrated Solutions by cities, industries, utilities and financiers: from cases to bankable projects'. In verschillende high level fora en sessies wordt dit uitgewerkt in de volgende thema's:

- Energy transition and resource recovery;
- Integrated Water Resource Management;
- ICT & Data: artificial intelligence and smart robotics;
- Blue-Green solutions for (urban) resilience.

Meer informatie: www.amsterdamiww.com

Een 'les je dorst-gastles' op een basisschool.

Watereducatie Brabant Water

Samen slim omgaan met water

Water is lekker, gezond én duurzaam. Over water is meer te vertellen dan dat je in eerste instantie zou denken. Brabant Water zoekt daarom continu naar logische plekken om haar doelgroepen te bereiken en kraanwater op de kaart te zetten. Het thema watergebruik is daarbij steeds actueler geworden.

Het drinkwatergebruik in Nederland stijgt en tegelijkertijd vindt er een klimaatverandering plaats. De drinkwaterbedrijven nemen hierin hun verantwoordelijkheid en vragen bij hun klanten aandacht voor duurzaam drinkwatergebruik, onder het motto: 'Gebruik alleen wat je nodig hebt en ga slim om met water'. Brabant Water verspreidt deze boodschap onder andere via online campagnes, een educatief lesprogramma en tijdens een open dag op het waterproductiebedrijf in Nuland.

Online campagne

Onderzoek heeft aangetoond dat de gemiddelde Nederlander denkt dat hij 60 liter water per dag gebruikt. Gemiddeld is dit echter al heel lang 120 liter. Tijd dus voor bewustwording. Daarom is Brabant Water gestart met de campagne 'Slimmer omgaan met water'. Het doel van deze langdurige campagne is klanten bewuster te maken van hun watergebruik. Via social media en online advertising geeft het waterbedrijf zijn klanten laagdrempelige tips over waterbesparing, zoals over water en de douche, water en de tuin en

water en de was. Ook is op de website een 'rekentool' te vinden (www.brabantwater.nl/gebruiksmanager), waarmee klanten inzicht krijgen in hun watergebruik en besparingsmogelijkheden.

Educatief lesprogramma 'Les je dorst'

Brabant Water biedt een compleet lesprogramma aan, op maat gemaakt voor alle groepen van de basisschool. Kinderen leren spelenderwijs alles over kraanwater. Door middel van opdrachten, filmpjes en proefjes ontdekken ze hoe kraanwater wordt gemaakt en hoe gezond deze dorstlesser is. Ook kunnen de leerlingen van de groepen 6, 7 en 8 van basisscholen en van middelbare scholen interactieve gastlessen krijgen van enthousiaste 'Les je dorst-gastlessedocenten'. Sinds kort gaat het lesprogramma ook in op het thema 'slim omgaan met water; hoe kan de jeugd zelf water besparen?'.

Naast het educatieprogramma stimuleert Brabant Water het gebruik van drinkwater door scholieren. Samen met Stichting JOGG (Jongeren Op Gezond Gewicht) realiseerde het drinkwaterbedrijf inmiddels 20 watertappunten op middelbare scholen. De tappunten maken kraanwater drinken op school leuker én makkelijker. Bij zo'n tappunt kunnen scholieren hun flesje of bidon eenvoudig vullen. Het streven is dat tegen het einde van dit jaar 10% van de bijna 200 middelbare scholen in Brabant een watertappunt heeft.

Open dagen bij Brabant Water

Brabant Water organiseert jaarlijks een open dag op een waterproductiebedrijf. Dit jaar vond deze open dag plaats op 22 september in Nuland. Tijdens deze dag konden de bezoekers met eigen ogen zien hoe het water gemaakt wordt. Hierbij kwamen diverse thema's aan de orde, zoals het ontharden van water, bronbescherming en het distribueren van water. Ook was er een plek ingericht voor het thema slim omgaan met water. Door middel van diverse 'waterspellen' werd een appel gedaan op bewust watergebruik.

VOORLICHTING EN EDUCATIE HELPEN
OM AMBITIE WAAR TE MAKEN

Tussenevaluatie 'Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd':

Meeste tussendoelen nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' niet gehaald

Eind juni stuurde minister Schouten de tussenevaluatie van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' naar de Tweede Kamer. Deze nota beschrijft het regeringsbeleid op het gebied van gewasbescherming voor de periode 2013 tot 2023. In 2018 heeft het Planbureau voor de Leefomgeving (PBL) onderzocht in hoeverre het beleid succesvol is. Onderzoeker Aaldrik Tiktak van het PBL over dit rapport, getiteld 'Geïntegreerde gewasbescherming nader beschouwd': 'Er moet nog wel het een en ander gebeuren!'

De ambitie van het kabinet is om de gewasbeschermingspraktijk verder te verduurzamen en om in 2023 te voldoen aan internationale eisen voor milieu, voedselveiligheid en arbeidsomstandigheden. De beleidsnota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' uit 2013 is de opvolger op de nota 'Duurzame gewasbescherming' en was destijds een flinke trendbreuk. Tiktak: 'Voor het eerst lag de focus van het beleid meer op preventie en het totale systeem, en niet alleen op de chemische gewasbescherming. Geïntegreerde gewasbescherming is de bestrijding van schadelijke organismen en plantenziekten in de landbouw met verschillende methoden, met zo weinig mogelijk chemische middelen. Zo'n integrale aanpak lijkt inderdaad de juiste weg, maar dat vergt wel inspanningen van alle ketenpartners.'

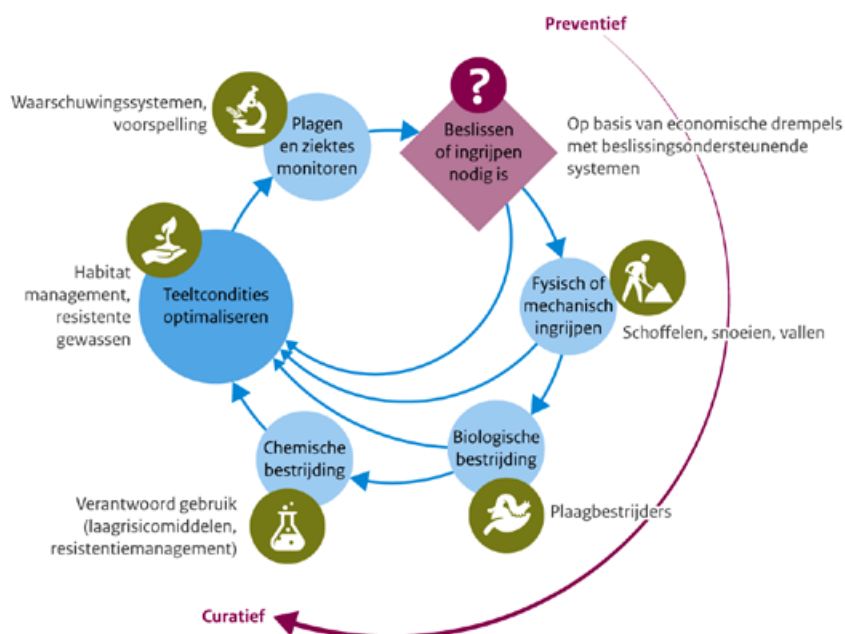
Wat hield de tussenevaluatie van de beleidsnota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' in?
Tiktak: 'Een onderzoeksconsortium van wetenschappelijke onderzoeksinstituten heeft de verschillende onderdelen van de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst' halverwege de looptijd van 2013-2023 langs de lat gelegd. Het PBL heeft al deze onderzoeken gecombineerd en geanalyseerd. Onze conclusie luidde dat de trend op veel terreinen positief is, maar dat veel tussendoelen van de nota niet zijn gehaald.'

Wat was uw conclusie op het gebied van de waterkwaliteitsdoelen?
Tiktak: 'In 2017 is het aantal gemeten overschrijdingen van de waterkwaliteitsnormen in oppervlaktewater voor de Kaderrichtlijn Water met 15% afgenomen ten opzichte van 2013. Dat lijkt mooi, maar daarmee is de tussendoelstelling van de nota (50% minder normoverschrijdingen) in 2018 nog niet gehaald. Een belangrijke reden hiervoor is dat de normen die bij de toelating van gewasbeschermingsmiddelen worden gebruikt, soepeler zijn dan de normen voor de Kaderrichtlijn Water. De verwachting is overigens dat dit probleem na herbeoordeling van stoffen op Europees niveau wordt

Aaldrik Tiktak, PBL.

Hoofdstappen van geïntegreerde gewasbescherming

Bron: PBL

Geïntegreerde gewasbescherming

Het begrip 'geïntegreerde gewasbescherming' speelt een centrale rol in de nota 'Gezonde Groei, Duurzame Oogst'. In deze vorm van gewasbescherming worden diverse technieken en methoden gebruikt om ziekten, plagen en onkruiden te beheersen, waarmee de inzet van chemische middelen zoveel mogelijk wordt beperkt en gewasproductie economisch rendabel blijft. Dit vereist het doorlopen van verschillende stappen (figuur). De aanpak maakt deel uit van wat 'geïntegreerde landbouw' wordt genoemd, een weerbare landbouw die economische doelstellingen combineert met doelstellingen op het gebied van natuur, milieu, arbeidsomstandigheden en dierenwelzijn.

opgelost. Maar of hiermee de einddoelstelling van ‘nagenoeg geen overschrijdingen’ in 2023 kan worden gehaald, staat nog te bezien. Ik verwacht dat daar meer voor nodig is.’

‘Overigens worden naast de waterkwaliteitsnormen van de Kaderrichtlijn Water ook de soepelere normen uit het toelatingsbeleid vaak overschreden. Dit kan erop duiden dat telers niet altijd de voorschriften op het etiket opvolgen. Maar er zijn ook tekortkomingen in de Nederlandse toelating van gewasbeschermingsmiddelen. Daarin wordt – in tegenstelling tot de Europese toelating – geen rekening gehouden met verliezen via drainage en oppervlakkige afstroming. Bovendien gaat de toelating uit van een bredere teeltvrije zone dan in werkelijkheid verplicht is.’

Drinkwaterknelpunten niet afgenomen

Naast de waterkwaliteitsnormen voor de Kaderrichtlijn Water worden ook de normen voor oppervlaktewater bestemd voor drinkwaterbereiding overschreden. Het einddoel van de nota is ook op dit gebied ‘nagenoeg geen overschrijdingen’. Daar moet nog wel wat gebeuren, want het aantal overschrijdingen op innamepunten voor de productie van drinkwater – ook wel drinkwaterknelpunten genoemd – blijkt tot 2018 niet te zijn afgenomen. Glyfosaat (een veelgebruikt onkruidbestrijdingsmiddel) levert ongeveer de helft van het aantal drinkwaterknelpunten. Glyfosaat wordt vooral, maar niet alleen, in de landbouw gebruikt. Ook particulieren gebruiken het middel. Sinds 2014 is het particulier gebruik amper afgenomen.

Welke verwachtingen heeft het PBL op basis van de evaluatie voor het halen van de einddoelen voor waterkwaliteit en drinkwaterbronnen in 2023?

Tiktak: ‘Een belangrijke reden voor het achterblijven van de waterkwaliteit is volgens ons dat de verschillende beleidsmaatregelen te laat zijn ingevoerd en ook onvoldoende op elkaar zijn afgestemd. Tegelijkertijd hebben we doorgerekend dat wanneer je de principes van geïntegreerde gewasbescherming goed en integraal doorvoert, je het gebruik van chemische gewasbeschermingsmiddelen en de

milieubelasting met de helft kunt verminderen. Ik verwacht dus wel een daling van het aantal overschrijdingen, maar of de doelen met het huidige beleid worden gehaald, is allerminst zeker. Het beleid heeft zich ondertussen in de Toekomstvisie Gewasbescherming 2030 voorgenomen dat er in 2030 nagenoeg geen emissies van gewasbeschermingsmiddelen naar het milieu zullen zijn. Dat is een doelstelling die aanzienlijk verder gaat dan de doelstelling van de nota ‘Gezonde Groei, Duurzame Oogst’ voor 2023. Om dat te halen zullen teelten nog aanzienlijk verder moeten verduurzamen.

Welke mogelijkheden ziet het PBL om de einddoelen voor waterkwaliteit en drinkwaterbronnen dichterbij te brengen?

Tiktak: ‘Met de huidige beleidsinspanning is het onwaarschijnlijk dat de doelen in 2023 worden gehaald. Daarom is het absoluut nodig dat het beleid op het gebied van landbouw, de toelating van gewasbeschermingsmiddelen, milieu en waterkwaliteit beter op elkaar wordt afgestemd. En ook: steviger inzet op emissiereducerende maatregelen, meer aandacht voor spuitvrije zones, bloemrijke akkerranden, gewasdiversificatie en preventie. Voorwaarde hierbij is dat emissiereducerende maatregelen niet – zoals nu het geval is – worden verdisconteerd in het toelatingsbeleid.’

Welke rol moeten de verschillende betrokken partijen hierbij spelen?

Tiktak: ‘Technisch kan er veel, maar telers zullen dit niet op eigen kracht kunnen doen. Het is een combinatie van goede regelgeving, een overheid die adequaat handelt en stakeholders die allemaal hun bijdrage leveren vanuit hun eigen rol en expertise. Het heet niet voor niets ‘geïntegreerde gewasbescherming’: het gaat om een brede ketenaanpak, die loopt van overheid tot en met de eindgebruikers. Door een paar cent meer te betalen voor bepaalde producten geven supermarkt en consument boeren bijvoorbeeld de ruimte om kostprijsverhogende maatregelen uit te voeren. En drinkwaterbedrijven kunnen een bijdrage leveren op het gebied van monitoring, signalering van knelpunten en publieksvoorlichting over het belang van terugdringen van chemische gewasbescherming met het oog op de waterkwaliteit.’

Nieuwe watervergunning

Om duinwater te mogen oppompen voor verdere zuivering tot drinkwater, is een watervergunning nodig. De huidige vergunning biedt echter weinig ruimte om in te spelen op ontwikkelingen zoals klimaatverandering (natuur) en bevolkingsgroei (waterwinning).

De Omgevingsdienst en Dunea ontwikkelen samen een methodiek voor een nieuw soort vergunning. Deze vergunning moet gaan sturen op grondwatereffecten in relatie tot de – bovengrondse – belangen van de belangrijkste stakeholders.

Het Waterpaspoort van...

Naam: Carla Dik-Faber

Leeftijd: 48

Functie: Tweede Kamerlid ChristenUnie

Aantal glazen kraanwater per dag:

'Veel. Gewoonlijk zeven of acht glazen per dag. Daarnaast nog een paar koppen thee of koffie. En soms een wijntje.'

Op het gebied van water ben ik trots op:

'Onze waterschappen. Zij zijn het oudste democratische orgaan in ons land en vormen letterlijk de basis van ons poldermodel. Alleen door samenwerking ('polderen') van boeren, burgers en buitenlui was het mogelijk om droge voeten te houden in onze polders. Nu lopen waterschappen voorop in de energietransitie. In 2025 willen ze volledig energieneutraal zijn. Daarnaast dragen ze bij aan de circulaire economie door het terugwinnen van stoffen zoals fosfaat en cellulose uit het rioolwater. Waterschappen zijn echte koplopers!'

Ik heb iets met water omdat:

'Water van levensbelang is. Het lijkt zo vanzelfsprekend dat we veilig achter de dijken wonen en dat we voldoende zoetwater en schoon drinkwater hebben, maar dat is het niet. Door klimaatverandering hebben we te maken met periodes van droogte en zware regenval, versnelde bodemdaling en verzilting van landbouwgronden. Het belang van water is in alle opzichten niet te onderschatten.'

Mijn speerpunt voor het waterbeleid is:

'Schoon oppervlaktewater. Er wordt al hard gewerkt aan het terugdringen van emissies uit de industrie en landbouw, maar wat mij betreft komt er veel meer aandacht voor stoffen zoals medicijnresten. Medicijnen zijn belangrijk voor onze gezondheid, maar schoon water óók. Het medicijngebruik neemt in ons land toe en we kunnen aannemen dat daarmee ook de risico's voor de kwaliteit van het water groter worden. Een aantal jaren geleden heb ik een rondetafel geïnitieerd over medicijnresten in afvalwater en mede naar aanleiding van mijn moties is er nu een Uitvoeringsprogramma Ketenaanpak Medicijnresten uit Water. Eigenlijk zou er iets vergelijkbaars moeten komen voor microplastics. Er is nog veel te doen!'

Als ik aan water denk, dan:

'Denk ik aan zeilen. Een waterrat ben ik niet, maar ik geniet er enorm van als ik óp het water ben. Zodra je los bent van de wal, kun je je werk en je dagelijkse beslommeringen loslaten. Op het water voel ik me helemaal vrij, heerlijk!'

Achterspiegel

Onttrekking voor drinkwater heeft maar beperkt effect op grondwaterstand

Zoals in de Beleidsnota Drinkwater (2014) wordt gesteld, gaat bij de productie van drinkwater de algemene voorkeur uit naar het gebruik van grondwater. In een debat op 1 juli 2019 over de gevolgen van klimaatverandering hield minister Van Nieuwenhuizen van IenW daar onverkort aan vast.

De voorraad zoet grondwater in Nederland bedraagt circa 1.100 miljard m³. De drinkwaterbedrijven onttrekken jaarlijks circa 0,7 miljard m³ grondwater. Omdat neerslag de grondwatervoorraden telkens aanvult en drinkwaterbedrijven in principe niet meer onttrekken dan erbij komt, raakt het nooit op. Tijdens een droogteperiode heeft grondwateronttrekking voor de productie van drinkwater een beperkt effect op de daling van de ondiepe grondwaterstand. Het sturen op grondwateronttrekkingen in die periodes is daarom weinig zinvol, met uitzondering van onttrekkingen die lokaal negatieve effecten hebben, zoals in kwetsbare natuurgebieden.

In Nederland is behoefte aan een op de lange termijn gericht klimaatrobuust grondwaterbeheer, waarbij voldoende water wordt vastgehouden, de inrichting van het watersysteem wordt geoptimaliseerd en het watersysteem het uitgangspunt is, in plaats van de bestuurlijke grenzen.